Практыкум па раздзеле «Беларусь і свет у другой палове 1940-х — пачатку 1990-х гг.»

Выяўленне заканамернасці і выпадковасці

1. Найважнейшай з'явай другой паловы XX ст., якая шмат у чым вызначыла развіццё сучаснага грамадства, была навукова-тэхнічная рэвалюцыя. Яна змяніла вытворчасць і паўсядзённае жыццё чалавека.

Падчас навукова-тэхнічнай рэвалюцыі адбываецца працэс ператварэння навукі ў непасрэдную прадукцыйную сілу. НТР змяняе ўмовы, характар і змест працы, структуру прадукцыйных сіл, галіновую і прафесійную структуру грамадства, вядзе да хуткага росту прадукцыйнасці працы, уздзейнічае на ўсе бакі жыцця грамадства, у тым ліку на культуру, побыт, псіхалогію людзей, узаемаадносіны грамадства з прыродай.

Найважнейшую ролю ў падрыхтоўцы НТР адыгралі поспехі прыродазнаўства ў канцы XIX — пачатку XX ст., у выніку якіх склалася новая карціна свету. Гэты пераварот пачаўся з адкрыцця электрона, радыю, ператварэння хімічных элементаў, стварэння тэорыі адноснасці і квантавай тэорыі. Рэвалюцыйны зрух адбыўся ў тэхніцы, у першую чаргу пад уплывам выкарыстання электрычнасці ў прамысловасці і на транспарце. Было вынайдзена радыё і атрымала вялікае пашырэнне. У 40-я гг. XX ст. навука вырашыла праблему расшчаплення атамнага ядра, чалавецтва авалодала атамнай энергіяй.

Пачаўся рост асігнаванняў на навуку. Навуковая дзейнасць ператварылася ў масавую прафесію. У другой палове 50-х гг. XX ст. у многіх краінах пачалося стварэнне тэхнапаркаў, дзейнасць якіх скіравана на планаванне і кіраванне навуковай дзейнасцю. Узмацніліся непасрэдныя сувязі паміж навуковымі і тэхнічнымі распрацоўкамі, паскорылася выкарыстанне навуковых дасягненняў у вытворчасці.

А. Вызначце істотныя прыкметы паняцця «навукова-тэхнічная рэвалюцыя».

Б. Укажыце ключавыя змены, што адбыліся ў розных сферах жыцця грамадства ў выніку НТР. Канкрэтызуйце вылучаныя змены гістарычнымі фактамі з гісторыі Беларусі.

В. Зрабіце вывад, ці была НТР заканамернай з'явай.

Адрозненне факта ад думкі

2. «На момант перабудовы БССР была адной з найбольш развітых савецкіх рэспублік. У 1991-м паводле індэксу развіцця чалавечага патэнцыялу Беларусь займала 40-е месца сярод 174 краін свету і належала даг руппы краін з высокім узроўнем развіцця. ...ВУП на душу насельніцтва паводле парытэту пакупніцкай здольнасці ў доларах ЗША ў 1989 г. складаў: РСФСР — 10 326; Украінская ССР — 9303; Італія — 15 500; Іспанія — 10 500; БССР — 14 980». *(У. Г. Гусакоў, акадэмік НАН Рэспублікі Беларусь. «Беларусь сегодня», 2021 г.)*

Сярэднегадавыя тэмпы эканамічнага росту ў СССР і БССР у 1970–1985 гг. (%)

		1970–1975 гг.	1976–1980 гг.	1981–1985 гг.
1. ВНП (валавы нацыянальны прадукт)	СССР БССР	6,3 8,3	4,2 5,2	3,5 5,0
2. Прамысловая прадукцыя	СССР БССР	7,4 10,4	4,4 7,2	3,7 5,4
3. Прадукцыя сельскай гаспадаркі	СССР БССР	2,5 2,6	1,7 1,5	1,1 1,6

А. Што такое перабудова? Калі яна пачалася?

Б. Вызначце тэндэнцыі ў эканамічным развіцці СССР і БССР у 1970–1985 гг. Чым яны былі абумоўлены?

В. Падмацуйце фактамі думку пра тое, што да пачатку перабудовы БССР была адной з самых развітых савецкіх рэспублік.

Вызначэнне ролі асобы ў гісторыі

3. А. Выканайце заданне на выбар.

1. Складзіце топ-5 «Асоба ў гісторыі ў другой палове 1940-х — пачатку 1990-х гг.». Свой выбар аргументуйце.

2. Зрабіце постар, прысвечаны пэўнай асобе і яе ролі ў гісторыі.

3. Складзіце аповед ад імя пэўнай асобы аб гістарычных падзеях, у якіх яна брала ўдзел.

Б. Вызначце трох асоб, якія зрабілі найбольшы ўнёсак у развіццё Беларусі ў другой палове 1940-х — пачатку 1990-х гг. Сваю думку аргументуйце.

Ажыццяўленне пошуку інфармацыі

4. Разгледзьце плакаты. Выканайце заданні.

І. Ганф.
«Народы свету не хочуць паўтарэння бедстваў вайны. І. Сталін». 1949 г.

М. Гардон.
«Айчыну я слаўлю, якая ёсць, ды тройчы — якая будзе». 1957 г.

А. Какарэкін.
«Вугаль — гэта хлеб для прамысловасці!». 1946 г.

Б. Белапольскі.
«Добры дагляд — высокія надоі!». 1955 г.

Н. Вігілянская.
«Нас, піянераў-сяброў, мільёны!». 1962 г.

Б. Старыс.
«Казка зрабілася быллю». 1961 г.

А. Суаднясіце час стварэння плаката і гістарычныя падзеі, што адбываліся ў гэты перыяд у свеце, у СССР і БССР.

Б. Якія асаблівасці / тэндэнцыі развіцця СССР і БССР знайшлі ўвасабленне ў сюжэтах плакатаў?

В. Плакаты ствараюцца з мэтай інфармавання, рэкламы, агітацыі. Плакат — гэта зведзенае ў выразную візуальную формулу паведамленне, прызначанае сучасніку для вывадаў і канкрэтных дзеянняў. З якой мэтай былі выраблены паказаныя плакаты?

Выяўленне прычынна-выніковых сувязей

5. У другой палове XX ст. актывізавалася міжнародная дзейнасць БССР. Наша рэспубліка зрабілася адной з краін — заснавальніц ААН, брала ўдзел у рабоце амаль 70 міжнародных арганізацый і іх органаў. У 1954 г. яна зрабілася членам Міжнароднай арганізацыі працы і ЮНЕСКА, у 1957 г. — МАГАТЭ, у 1974 г. — Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці, у 1985 г. — Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па прамысловым развіцці (ЮНІДО). У 1974–1975 гг. БССР была непастаянным членам Савета Бяспекі ААН.

БССР падпісала шэраг важных дамоў, якія абмяжоўвалі гонку ўзбраенняў:

- аб забароне выпрабаванняў ядзернай зброі ў атмасферы, касмічнай прасторы і пад вадой (1963);
- аб прынцыпах дзейнасці дзяржаў па даследаванні і выкарыстанні касмічнай прасторы (1967);
- аб забароне размяшчэння на дне мораў і акіянаў і ў іх нетрах ядзернай зброі (1971);
- аб забароне распрацоўкі, вытворчасці і назапашвання бактэрыялагічнага (біялагічнага) і таксічнага ўзбраення і яго знішчэнні (1972).

Важным кірункам дзейнасці дэлегацыі БССР у ААН была барацьба супраць каланіялізму. Наша рэспубліка была ў ліку ініцыятараў прыняцця Дэкларацыі аб наданні незалежнасці каланіяльным краінам і народам (1960), паслядоўна выступала за поўнае ажыццяўленне яе прынцыпаў.

А. Чым было абумоўлена павышэнне міжнароднага статусу БССР у другой палове XX ст.?

Б. Вызначце гістарычныя падзеі, з'явы і працэсы другой паловы XX ст., якія абумовілі кірункі дзейнасці БССР у ААН.